

УДК 338.242.2: 655.1

**Ю. П. Воржакова, к.е.н., асистент кафедри менеджменту,
Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»**
**ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ПОЛІГРАФІЧНИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

**Ю. П. Воржакова, к.э.н., ассистент кафедры менеджмента,
Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт»**
**ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ КОНКУРЕНТНОЙ ПОЛИТИКИ
ПОЛИГРАФИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

**I. Vorzhakova, PhD of Economic sciences, assistant of management
Department, National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute"**
COMPETITION POLICY EFFECTIVENESS EVALUATION PRINTING COMPANY

У статті проведено оцінку рівня ефективності конкурентної політики поліграфічних підприємств. Запропоновано модель оцінки ефективності конкурентної політики підприємства, що складається з п'яти послідовних рівнів, які поділені на певні етапи та групи показників, що в повній мірі відображають особливості складових конкурентної політики і є початковим етапом оцінювання. Слід зазначити що, методичний підхід до оцінювання ефективності конкурентної політики надає можливість приймати стратегічні управлінські рішення з метою визначення поточного стану конкурентної позиції підприємства та розроблення стратегічних напрямів її зміни. Загальним результатом досліджень і наведених розробок є окреслення шляхів щодо підвищення рівня конкурентоспроможності, та утримання на довготривалій час.

В статье проведена оценка уровня эффективности конкурентной политики полиграфических предприятий. Предложена модель оценки эффективности конкурентной политики предприятия, состоящая из пяти последовательных уровней, которые разделены на определенные этапы и группы показателей, в полной мере отражают особенности составляющих конкурентной политики и начальный этап оценивания. Следует отметить, что, методический подход к оценке эффективности конкурентной политики позволяет принимать стратегические управленческие решения с целью определения текущего состояния конкурентной позиции предприятия и разработка стратегических направлений ее изменения. Общим результатом исследований и приведенных разработок является определение путей по повышению уровня конкурентоспособности, и содержание на длительное время.

This article provides an evaluation of the effectiveness of competition policy printing companies. The model of evaluating the effectiveness of competition policy, enterprise, consisting of five successive levels, which are divided into certain stages and groups of indicators that fully reflect the features and components of competition policy is the first step in the evaluation. It should be noted that, methodical approach to evaluating the effectiveness of competition policy provides an opportunity to make strategic management decisions to assess the current state of the competitive position of the company and developing strategic directions of change. The overall result of research and development is presented outlining ways to improve competitiveness, and keeping long time.

Ключові слова: конкурентна політика, поліграфічні підприємства, ефективність, оцінка, конкурентоспроможність підприємства,

Ключевые слова: конкурентная политика, полиграфические предприятия, эффективность, оценка, конкурентоспособность предприятия.

Keywords: competition policy, enterprise printing, effectiveness, evaluation, competitiveness.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Створення ефективно конкурентної політики підприємства потребує розробки методів аналізу та оцінки результатів процесу. Оцінка ефективності конкурентної політики підприємства полягає в ретельному аналізі технологічних, виробничих,

фінансових, організаційних і збутових можливостей підприємства. Важливо розроблення такої методики оцінювання ефективності конкурентної політики на підприємстві, яка б надавала змогу враховувати вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на конкурентні детермінанти підприємства, щоб приймати зважені рішення щодо утримання високого рівня конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. До цього часу увагу дослідників було зосереджено головним чином на методах аналізу й оцінки конкурентоспроможності підприємства як основоположної у конкурентній політиці (Г. Азоев, І. Ансофф, Ф. Котлер, М. Портер, А.П. Градов, І. Максимов, Р.А. Фатхутдінов та ін.). Набагато менше дослідженими є питання, що стосуються комплексної оцінки ефективності конкурентної політики, хоча вони являють значний науково-методологічний інтерес. Це і зумовило вибір теми цього дослідження, результати якого викладаються нижче.

Постановка завдання. Метою дослідження є характеристика методу оцінювання ефективності конкурентної політики поліграфічних підприємств.

Для досягнення поставленої мети вирішувались такі завдання:

- конкретизувати поняття конкурентна політика підприємства;
- виявити складові показники методики оцінювання ефективності конкурентної політики і дослідити механізм її формування;
- визначити порогові значення показників ефективності конкурентної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням одержаних наукових результатів. Конкурентна політика підприємства – це комплекс економічних й організаційно-адміністративних заходів, які дають змогу підприємству ефективно реалізовувати власні конкурентні переваги та забезпечувати високий рівень конкурентоспроможності в умовах існуючого

конкурентного середовища, враховуючи цілі та стратегії його розвитку. При оцінюванні ефективності конкурентної політики підприємств важливим є аналіз стану розвитку підприємства у періоді. Необхідне врахування показників стану розвитку підприємства не лише на кінець досліджуваного періоду, але й порівняння з показниками на початку періоду. Показники стану розвитку підприємства відображають ефективність діяльності підприємства, його фінансовий стан та ступень інноваційної активності підприємства.

Важливе місце в конкурентній політиці займає система вимірювання конкурентоспроможності та її оцінка. На думку закордонних дослідників, конкурентоспроможність підприємства виражається через багаторівневу ієрархію факторів, де верхній рівень – частка ринку, безпосередньо залежить від досягнутої конкурентоспроможності продукції, другий рівень визначає її потенційну конкурентоспроможність, третій і четвертий – якість управління, останній, п'ятий рівень, – характеризує досягнуті економічні результати [1, с. 74].

Для використання моделі оцінювання ефективності конкурентної політики підприємства доцільно вибрати аналітичні показники, установити порядок визначення їх значень (такий порядок не має бути надто складним) та порядок агрегування значень показників. Послідовність формування показників моделі оцінювання ефективності конкурентної політики підприємства за рівнями моделі у вигляді «дерева пов'язаних показників» подано на рис. 1.

При розрахунку ефективності конкурентної політики використовуємо як групу показників, що характеризують конкурентоспроможність підприємства, так і групу показників стану розвитку підприємства. При цьому показники стану розвитку підприємства необхідно оцінювати у часі, тобто на початок звітного періоду та на кінець.

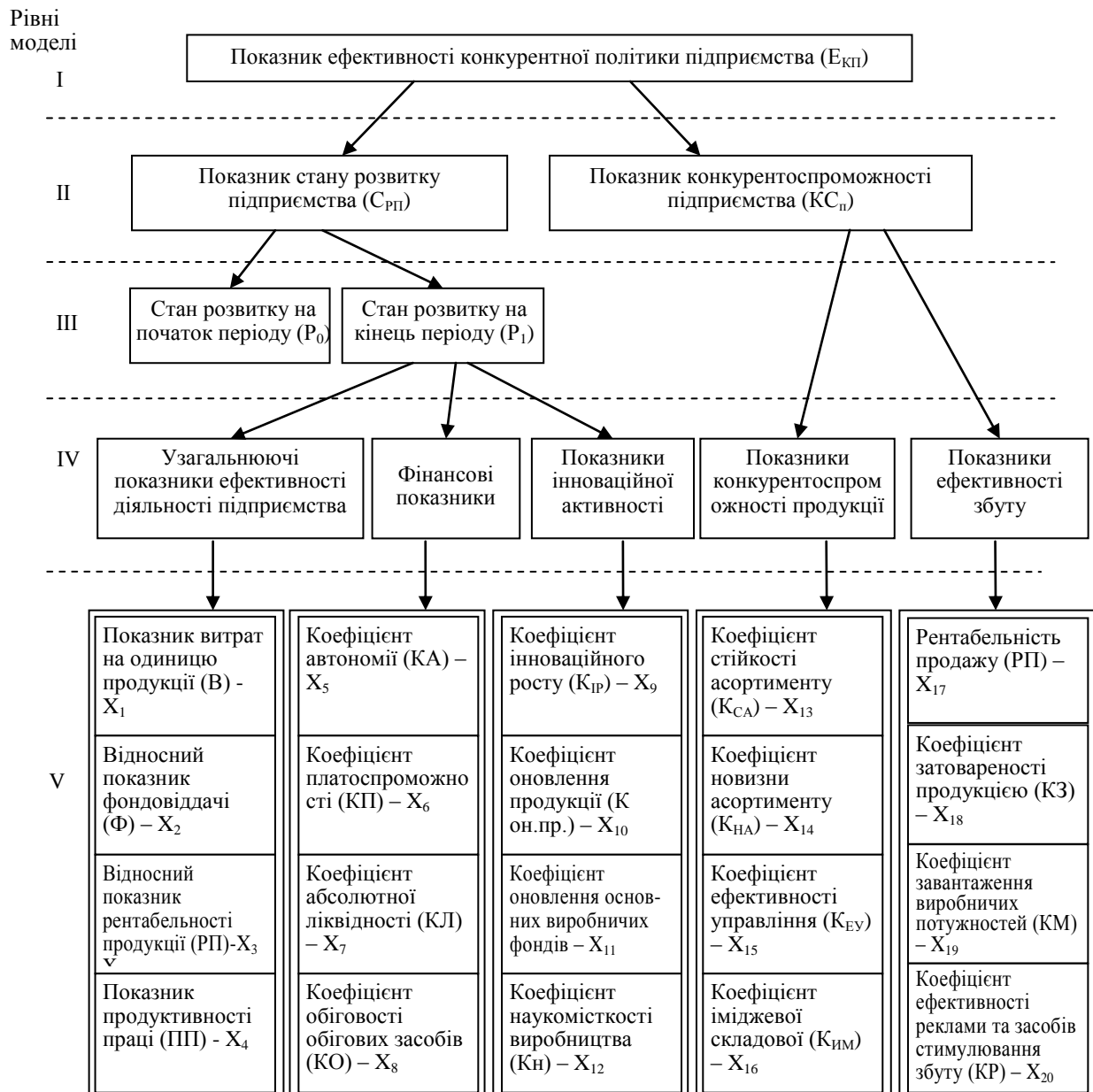

Рис. 1. Ієрархічна структура складових показників ефективності конкурентної політики підприємства

Джерело: розроблено автором на основі [2; 6; 7; 8; 9; 11; 13; 15]

Аналітичний вид моделі оцінки ефективності конкурентної політики підприємства з виділенням п'яти її рівнів має такий вигляд:

$$E_{КП} = \sqrt{((P_1 - P_0) / P_0 \times KC_n)} \quad (1)$$

де $E_{КП}$ – показник моделі оцінки ефективності конкурентної політики підприємства;

KC_n – оцінка конкурентоспроможності підприємства;

P_1 – оцінка стану розвитку підприємства на момент оцінювання; ефективності конкурентної політики підприємства;

P_0 – оцінка попереднього стану розвитку підприємства.

За аналітичним видом моделі формування показника розвиток підприємства відбувається на основі лінійно трансформованих значень показників другого рівня моделі. Така лінійна трансформація призначена для приведення діапазону показника розвитку підприємства до одиничного, який потрібен для спрощення інтерпретації цього показника.

Розрахунок показників другого рівня моделі здійснюється в такий спосіб:

$$C_{PP} = (P_1 - P_0) / P_0$$

$$C_{PP1} = Y_{1(1)} * Y_{2(1)} * Y_{3(1)}$$

$$C_{PP0} = Y_{1(0)} * Y_{2(0)} * Y_{3(0)}$$

$$KC_{II} = Y_4 * Y_5$$

Розрахунок показників четвертого рівня моделі з використанням первинних показників п'ятого рівня має такий вигляд:

$$\begin{cases} Y_1 = X_1 * Z_1 + X_2 * Z_2 + X_3 * Z_3 + X_4 * Z_4 \\ Y_2 = X_5 * Z_5 + X_6 * Z_6 + X_7 * Z_7 + X_8 * Z_8 \\ Y_3 = X_9 * Z_9 + X_{10} * Z_{10} + X_{11} * Z_{11} + X_{12} * Z_{12} \\ Y_4 = X_{13} * Z_{13} + X_{14} * Z_{14} + X_{15} * Z_{15} + X_{16} * Z_{16} \\ Y_5 = X_{17} * Z_{17} + X_{18} * Z_{18} + X_{19} * Z_{19} + X_{20} * Z_{20} \end{cases}$$

* X_n – коефіцієнти подані на рис. 1,

Z – значущість коефіцієнта відповідного показника

Основні показники, за якими буде здійснюватись оцінка ефективності конкурентної політики підприємства приведені у табл. 1.

Визначення порогових значень показників ефективності конкурентної політики – складний процес, що потребує глибокого аналізу діяльності підприємства за всіма її складовими. Слід підкреслити, що за межами граничних значень ефективності конкурентної політики підприємство втрачає спроможність до свого динамічного розвитку, стає об'єктом, на якому знижується ліквідність, що може призвести до банкрутства. Це один із найважливіших етапів, тому що від правильності встановлених нормативних значень показників залежить значення комплексного показника ефективності конкурентної політики.

Таблиця 1. Показники оцінювання ефективності конкурентної політики підприємств поліграфічної промисловості

X	Найменування	Позначення	Формула
X ₁	Відносний показник витрат на одиницю продукції	B	$B = \frac{BO}{TO} \quad (4)$
X ₂	Відносний показник фондівіддачі	Ф	$\Phi = \frac{TO}{O\Phi} \quad (5)$
X ₃	Відносний показник рентабельності продукції	РП	$PT = \frac{ЧП \times 100}{Cб} \quad (6)$
X ₄	Відносний показник продуктивності праці	ПП	$ПП = \frac{TO}{Чп} \quad (7)$
X ₅	Коефіцієнт автономії	КА	$KA = \frac{Вл.засоби}{\Sigma Джерел\text{Фінансув.}} \quad (8)$
X ₆	Коефіцієнт платоспроможності	КП	$KP = \frac{Вл.Капітал}{\Sigma Зобов'язань} \quad (9)$
X ₇	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	КЛ	$KL = \frac{ГК + Шв.Цін.апери}{Поточні\text{Пасиви}} \quad (10)$
X ₈	Коефіцієнт покриття	КО	$KO = \frac{OA + BMII}{Поточзобов. + ДМП} \quad (11)$
X ₉	Коефіцієнт інноваційного росту	K _{IA}	$Kip = \text{Инд} / \text{Изаг}, \quad (12)$ де Инд – вартість науково-дослідних та навчально-методичних інвестиційних проектів, грн; Изаг – загальна вартість інших інвестиційних витрат, грн.
X ₁₀	Коефіцієнт оновлення продукції	К о.пр.	$\text{Кон.пр} = Qн / Qзаг, \quad (13)$ де Qн – обсяг випуску нової продукції; Qзаг – загальний обсяг випуску продукції.
X ₁₁	Коефіцієнт освоєння нової техніки	К от	$\text{Кот} = O\Phiн / O\Phiср, \quad (14)$ де O\Phiн – вартість введених основних фондів, грн.; O\Phiср – середньорічна вартість основних виробничих фондів підприємства, грн.
X ₁₂	Коефіцієнт наукомісткості виробництва	Кн	$Kn = Bн / Bз, \quad (15)$ де Bн – обсяг витрат на інноваційну діяльність (науку); Bз

1	2	3	4
			– загальна сума витрат виробництва.
X ₁₃	Коефіцієнт стійкості асортименту	K _{CA}	$K_{ca} = \frac{Y}{A_{ш}} \quad (16)$ <p>У (показник стійкості) – число видів продукції, що користуються стійким попитом у споживачів; ШД – дійсна широта асортименту.</p>
X ₁₄	Коефіцієнт новизни асортименту	K _{HA}	$K_{ha} = \frac{H}{A_{ш}} \quad (17)$ <p>H – кількість нових видів продукції, що з'явилися за певний період часу; A_ш – дійсна широта асортименту</p>
X ₁₅	Коефіцієнт іміджевої складової	K _{IM}	$K_{им} = \frac{V_{пз}}{V_p} \quad (18)$ <p>Де V_{пз} – обсяг повторних заявок у вартісному виразі, V_p – загальний обсяг реалізації</p>
X ₁₆	Коефіцієнт ефективності управління	K _{EU}	$K_{eu} = \frac{ЧП}{B_p} \quad (19)$ <p>Чп – чистий прибуток, B_p – виручка від реалізації продукції</p>
X ₁₇	Рентабельність продажу	РП	$РП = \frac{П \times 100}{ТО} \quad (20)$
X ₁₈	Коефіцієнт затовареністю продукцією	КЗ	$КЗ = \frac{TЗк}{ТО} \quad (21)$
X ₁₉	Коефіцієнт завантаження виробничих потужностей	КМ	$КМ = \frac{ТО}{ПП} \quad (22)$
X ₂₀	Коефіцієнт ефективності реклами та засобів стимулювання збуту	КР	$КР = \frac{ВитратиНаРекламу}{ПрирістПрибутку} \quad (23)$

Джерело: складено автором на основі [3; 4; 5; 10; 12; 14]

Порогові значення показників визначаються залежно від специфіки кожного з них. Їх, звичайно, не можна точно розрахувати, а лише експертно на основі досвіду. При визначенні порогових значень ефективності конкурентної політики підприємства слід враховувати також граничні рівні критеріїв, встановлені для їх конкурентів і партнерів.

Чим вище значення показників стану розвитку та конкурентоспроможності підприємства, тим вище ефективність конкурентної політики підприємства. За допомогою методів математичної статистики нами досліджено та встановлено порогові значення показника ефективності конкурентної політики підприємства, які наведено в табл. 2.

Шкала значення результуючого показника ефективності конкурентної політики підприємства:

– менше 1,73 – мінімальне значення, при якому відображається низький рівень стану розвитку підприємства та зниження показника конкурентоспроможності, що впливає на низький рівень значення результуючого показника ефективності конкурентної політики підприємства;

– 1,73 – оптимальне значення, показує збалансованість між показниками стану розвитку підприємства та показником конкурентоспроможності;

– більше 1,73 – максимальне значення, відображає достатній рівень ефективності конкурентної політики підприємства, при такому значенні відзначається високий рівень розвитку підприємства та утримання рівня конкурентоспроможності на довготривалій період.

У даний моделі пропонується інтегрований підхід з оцінки ефективності конкурентної

політики підприємств з різних точок зору, що забезпечує мінімізацію впливу суб'єктивізму.

Таблиця 2. Зведена таблиця показників ефективності конкурентної політики

№	Показники	Порогове значення
1	Результуючий показник ефективності конкурентної політики підприємства ($E_{КП}$)	$E_{КП} > 1,73$
2	Зміна стану розвитку підприємства ($C_{РП}$)	$C_{РП} > 3,50$
3	Показник конкурентоспроможності підприємства ($КС_{п}$)	$КС_{п} > 0,86$

Джерело: [складено автором]

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Таким чином, наукова новизна результатів проведеного дослідження полягає у конкретизації науково-методичного підходу до оцінювання ефективності конкурентної політики, який надає можливість приймати стратегічні управлінські рішення з метою визначення поточного стану конкурентної позиції підприємства та розроблення стратегічних напрямів її зміни.

Пропонується при оцінюванні ефективності конкурентної політики використовувати групу показників, які характеризують конкурентоспроможність підприємства (конкурентоспроможність продукції, ефективність збуту), і групу показників стану розвитку підприємства (ефективність виробництва, фінансовий стан підприємства, інноваційна активність). При цьому останню групу показників варто оцінювати в часі, тобто на початок та кінець звітного періоду.

Список літератури

1. Адамик В., Вербицька Г. Оцінка конкурентоспроможності підприємства / В. Адамик, Г. Вербицька // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2008. – №1. – С.69–78.
2. Багрова І. В. Складові та фактори конкурентоспроможності / І. В. Багрова, О. Г. Нефедова // Науковий журнал «Вісник економічної науки України». – 2007. – № 1(11). – С. 11–16.
3. Брутман А.Б. Измерение конкурентоспособности промышленных предприятий на основе оценки их производственного потенциала / А. Б. Брутман // Вісник Хмельницького університету. – 2010. – Т. 2. Економічні науки, № 4. – С. 136–141.
4. Брутман А.Б. Количественные подходы к оценке конкурентоспособности промышленных предприятий: основное содержание и дискуссионные вопросы / А. Б. Брутман // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць : статті / А.Б. Брутман. – Дніпропетровськ, 2010. – Вип. 257, Т. III. – С. 599–612.
5. Воронов А. А. Моделирование конкурентоспособности продукции предприятия / А. А. Воронов // Маркетинг в России и за рубежом. – 2003. – №4.
6. Должанський І. З., Загорна Т. О. Конкурентоспроможність підприємства: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
7. Кара А. Методика оценки конкурентоспособности предприятия на рынке / А. Кара, Е. Ерохина // АИМ–Пресс. – 2003.– №12. – С. 10–19.
8. Котельников Д. І., Задорожна С. М. Управління конкурентоспроможністю. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. – 168с.
9. Ліфіц І. М. Теорія і практика оцінки конкурентоспроможності товарів і послуг / І.М. Ліфіц. – М.: Річ навіть і сервіс, 2007. – С.105.
10. Лифиц И. М. Формирование и оценка конкурентоспособности товаров и услуг: Учеб. пос. – М, Юрайт–Издат, 2004. – 335с.
11. Мошни В. А. Комплексна оцінка конкурентоспроможності підприємства // Маркетинг в Росії і за кордоном. – 2007. – № 5. – С.18
12. Отенко И. П. Методологические основы управления потенциалом предприятия / И. П. Отенко // – Харьков: Изд–во ХНЭУ, 2004. – 216 с.

13. Паламарчук Г. М. Конкурентна політика в перехідній економіці / Г. М. Паламарчук // Актуальні проблеми економіки. – 2001. – № 3–4. – с. 20.

14. Родченко В. В. Оцінка можливостей виживання та поступового розвитку підприємства / В. В. Родченко. Збірник наукових праць «Проблеми системного підходу в економіці». Електронне наукове фахове видання / За заг. ред. д.е.н., проф. В.В. Мова – К.: Національний авіаційний університет. – №1. – 2008.

15. Харченко Т. Б. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств як засіб ринкового реформування економіки / Т. Б. Харченко // Актуальні проблеми економіки. – 2003 – №2. – С 71.

References

1. Adamik, V. and Verbytskyi, G. (2008) “Evaluation of the competitiveness of enterprises”, *Visnyk Ternopil's'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu*, vol. 1, pp. 69-78.

2. Bagrova, I. B. (2007) “Components and factors of competitiveness”, *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, vol. 1 (11), pp. 11-16.

3. Brutman, A. B. (2010) “Measuring the competitiveness of industrial enterprises on the basis of estimates of their productive capacity”, *Visnyk Khmel'nyts'koho universytetu*, vol. 4, pp. 136-141.

4. Brutman, A. B. (2010) “Quantitative approaches to assessing the competitiveness of industrial enterprises: the main content and discussion questions”, *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, vol. 257, pp. 599-612.

5. Voronov, A. A. (2003) “Modeling competitiveness of enterprise” *Marketing v Rossii i za rubezhom*, vol. 4.

6. Dolzhansky, I. Z. And Zagorny, T. S. (2006), *Konkurentospromozhnist' pidpriemstva: Navchal'nyj posibnyk* [Competitiveness: Tutorial], Tsentri navchal'noi literatury, Kyiv, Ukraine.

7. Kara, A. and Erokhin, E. (2003), *Metodika ocnki konkurentosposobnosti predpriyatija na rynke* [Methods of assessing the competitiveness of the company on the market], PAM-Press, Tolyatti, Russian Federation.

8. Kotelnikov, D. I. and Zadorozhna, S. M. (2004), *Upravlinnia konkurentospromozhnistiu. Navchal'nyj posibnyk dlia studentiv vyschykh navchal'nykh zakladiv* [Managing competitiveness. Textbook for university students], Vydavnychyj Dim «Slovo», Kyiv, Ukraine.

9. Lifits, I. M. (2007) *Teoriia i praktyka otsinky konkurentospromozhnosti tovariv i posluh* [Theory and practice of assessing the competitiveness of goods and services], Rich navit' i servis, Moscow, Russian Federation.

10. Lifits, I. M. (2004) *Formirovanie i ocnka konkurentosposobnosti tovarov i uslug* [Formation and evaluation of the competitiveness of goods and services], Jurajt-Izdat, Moscow, Russian Federation.

11. Moshni, V. A. (2007) “Comprehensive assessment of the competitiveness of enterprises”, *Marketynh v Rosii i za kordonom*, vol. 5, pp. 18.

12. Otenko, I. P. (2004) *Metodologicheskie osnovy upravlenija potencialom predpriyatija* [Methodological bases of management potential of the enterprise], Izd-vo HNJeU, Kharkiv, Ukraine.

13. Palamarchuk, G. M. (2001) “Competition policy in transition economies”, *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 3-4, pp. 20.

14. Rodchenko, V. V. (2008) “Assessment of survival and progressive development of enterprise” / *Zbirnyk naukovykh prats' «Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi»*, vol. 1.

15. Kharchenko T. B. (2003) “Ensuring competitiveness of enterprises as a means of market economic reform”, *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 2, pp. 71.